

IKT az óvodában – szülők véleménye az IKT szerepéről az óvodaválasztásban, a csoportszobai foglalkozásokon és mérés-értékelésben

Tóth Edit,* Hódi Ágnes** és B. Németh Mária ***

DOI: 10.21549/NTNY.38.2022.3.3

Az óvodáskorú gyermekek IKT használata otthoni és óvodai környezetben egyre nagyobb hangsúlyt kap a nemzetközi tudományos kutatásokban. Ezek nemcsak a jelenség leírására, hanem a gyermekek hétköznapijaira, fejlődésére, az intézményes nevelés eszköz- és módszertanára gyakorolt hatásának közvetett és közvetlen úton történő megismerésére is irányulnak. Ugyanakkor mindezekről a kutatási problémákról keveset tudunk hazai kontextusban. Ezért egy nagyváros óvodáiban szülők megkérdezésével végzett kutatásunkkal (Hódi, Tóth, B. Németh, & Fáyiné Dombi, 2019) arra törekedtünk, hogy minél átfogóbban megismerjük az óvodáskorúak IKT-használatának szokásait, s szüleik erről való gondolkodását. Jelen tanulmányban a szülők vélekedéseit mutatjuk be az óvodapedagógusok és a gyermekek csoportszobai IKT-használatáról, vizsgáljuk az intézményi IKT-eszközhasználat gyakorlatának óvodaválasztást befolyásoló szerepét, valamint a gyermekek digitális eszközökkel való fejlesztésének és fejlődésük nyomon követésének támogatottságát. Eredményeink szerint a szülők több mint fele negatívan viszonyul a pedagógusok, háromnegyede pedig a gyermekek csoportszobai IKT-eszköz használatához. A szülők jellemzően hangot adnak az elutasítás vagy a támogatás okának, sokan közülük csak feltételekkel elfogadók az IKT eszközök használatával kapcsolatban mind a pedagógusok, mind a gyerekek esetében, véleményüket leggyakrabban az arra szánt idő, a tevékenység jellemzői, a tartalmak és a módszerek mentén fogalmazzák meg. Eredményeink szerint az intézményi IKT-használat óvodaválasztásban betöltött szerepe marginális. Elenyésző számú szülő körében szempont az IKT-eszközök jelenléte és használata a foglalkozásokon. A szülők markáns hányada (44,7%) elfogadja az IKT-t mint alkalmas eszközt a gyermekek fejlődésének nyomon követésére. Hasonló azoknak az aránya (43,7%), akik támogatják a gyermekek technológiával támogatott képességfejlesztését. Eredményeink hozzájárulhatnak a szülők és óvodapedagógusok, óvodák értékeinek, gondolkodásának közelítéséhez, az előrevívó párbeszéd kialakításához.

Kulcsszavak: szülői vélemények, attitűdök, infokommunikációs technológiák, óvodáskor, óvodaválasztás

Bevezetés

Az elmúlt években számos, a kisgyermekkorú intézményes nevelést érintő változás ment végbe. Ilyen például az uralkodó gyermekkép változása, a globalizációs törekvések és a helyi sajátosságok integrálásának igénye, az intézményi értékelés paradigmaváltása, és nem utolsósorban az infokommunikációs technológia (IKT) a mindennapok magától értetődő részévé válása. Nem változtak azonban az óvodapedagógia alapvető céljai „a de-

* Tudományos munkatárs, MTA-SZTE Képességfejlesztés Kutatócsoport; egyetemi adjunktus, SZTE Neveléstudományi Intézet, Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék, tothedit@edpsy.u-szeged.hu

** Egyetemi adjunktus, SZTE JGYPK, Alkalmazott Pedagógiai Intézet – Óvodapedagógus-képző Tanszék, hodi.agnes@szte.hu

*** Egyetemi adjunktus, SZTE, Neveléstudományi Intézet, Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék, bogarne.nemeth.maria@szte.hu

rűs légkör biztosítása, a játék meghatározó szerepe, az erkölcsi és az egészséges életmód szokásainak alapozása, az érzelmi nevelés, a gyermek szeretete, az óvoda és a szülői ház kapcsolata” (Kovács & Bakosi, 2004, p. 8). Az IKT beágyazódása a mindennapokba, a családok életébe átalakította a megszokott otthoni és intézményi tevékenységeket (Hódi et al., 2019) és kétségtelenül szükségessé tette a pedagógiai adaptációt, a célok és módszerek újraértelmezését, bővítését (Rausch & Pásztor, 2021).

A társadalom digitális megosztottságának csökkentését célzó, valamint a mindennapok és a köznevelés közötti digitális szakadék áthidalását szolgáló dokumentumban, Magyarország Digitális Oktatási Stratégiájában (DOS, 2016) 33 említést találunk az óvoda kulcsszóra. Bár két évvel a DOS megjelenése után módosított óvodai alapprogram nem tartalmaz változást e tekintetben, a DOS jelzi az IKT-orientációt, illetve az óvodai nevelésbe való integrálás iránti elköteleződést: „Az óvodai nevelésben meg kell találni a helyét a kisgyermekkorai informatikai nevelésnek, melynek érdekében felül kell vizsgálni és a DOS-hoz kell igazítani az óvodai nevelés alapidokumentumát, az Óvodai nevelés országos alprogramját; fel kell térképezni az informatikai nevelés hazai és nemzetközi jó gyakorlatait, és ebből online, mindenki számára elérhető, szakmai ajánlásokat készítve kell támogatni a kisgyermeknevelő intézményeket; az óvodapedagógus képzésben meg kell keresni a helyét a digitális óvodapedagógia jellegű tantárgyaknak a már működő jó példák alapján.” (DOS, 2016, p. 52). „... Továbbá biztosítani kell, hogy az óvodai képzésben részesülő gyermekek szülei és az óvodapedagógusok megfelelő digitális kompetenciával, biztonságtudatossággal rendelkezzenek. – Az óvodai foglalkozások keretében használt digitális eszközökön keresztül kizárólag ellenőrzött tartalmak legyenek elérhetőek.” (DOS, 2016, p. 149).

Az infokommunikációs technológia óvodai munkába való beépülésének mozgatórugói a DOS mellett a digitális eszközpark pályázati forrásokból való fejlesztése, az óvodások okoseszköz-használatát vizsgáló országos kutatások (Digimini), a korszerű pedagógiai technológiák alkalmazásának az intézményi ön- és a tanfelügyeleti ellenőrzés szempontjai közé kerülése. Segíti továbbá az integrációt az óvoda-iskola átmenet támogatását szolgáló, az iskolaérettséget vizsgáló elektronikus mérési platformok (Csapó & Molnár, 2019; Amukune, Barrett, & Józsa, 2022) előnyeinek megismerése, valamint az infokommunikációs technológiákban rejlő lehetőségek egyetemi óvodapedagógus-képzés kurzusaiban, valamint a továbbképzések tematikájában való megjelenése.

Az óvodapedagógia lassan, alig észrevehető ütemben, de – tapasztalataink szerint sokszor vonakodva – elmozdul az IKT integrációja felé. Egyre több pedagógiai programban helyet kapott a digitális technológia mint a tanulást segítő, a képesség- és készségfejlesztést színesítő, sokirányú, változatos ismeretszerzést biztosító és motiváló eszköz. Gyakori dilemma, hogy szükséges-e, szabad-e megengedni a 3-6 éves gyermekek IKT-tevékenységét, és ha igen, milyen eszközökön, milyen tartalommal, milyen hosszú képernyőidővel. Nincs azonban pedagógiai diskurzus arról, hogy az IKT-használat tekintetében az intézmény és/vagy a nevelő által képviselt pedagógiai értékek milyen mértékben vannak összhangban a szülők sokféle, IKT kapcsán vallott nézeteivel, holott az erről való kommunikáció segíthetné az óvodai munkát.

Érzelmelhető ugyan az óvodapedagógia nyitása az IKT felé, nincs azonban a döntéshozók, intézményvezetők és óvodapedagógusok munkáját megbízhatóan támogató aktuális információ a szülők IKT-preferenciáiról. Nem ismert, hogy hozzáadott értéknek tekintik-e az óvodai IKT-használatot, amely minőségileg javítja az óvodai nevelést, amely vélemény akár befolyásolja az óvodaválasztást is. Az sem ismert, miként vélekednek a szülők gyermekük, illetve az óvodapedagógusok csoportszobai médiatevékenységéről. Ahogyan azt sem tudjuk, hogy mit gondolnak a szülők gyermekeik technológia alapú fejlesztéséről és fejlődésük nyomon követéséről. Tanulmányunkban nagymintás írásbeli kikérdezésből származó eredményekkel járunk hozzá e hiátusok csökkentéséhez, ezzel támogatva az óvodapedagógia tudományát és módszertanának korszerűsítését.

Elméleti háttér

IKT az intézményi kisgyermeknevelésben

A virtuális világ a könnyen elérhető, kisgyermeknek készült médiatartalmak, applikációk, mobil eszközökre letölthető játékok révén egyre fiatalabb korban éri el a gyermekeket (Rideout & Hamel, 2006; Kucirkova, 2011). Folyamatosan nő a különféle infokommunikációs technológiákat használó gyermekek száma (Chaudron, Di Gioia, & Gemo, , 2015; Lauricella, Wartella & Rideout, 2015; Marsh, Mascheroni, Carrington, Árnadóttir, Brito, Dias, & Trueltzsch-Wijnen, , 2017), gyakori az IKT-használat már az óvodáskorú gyermekek körében (lásd Holloway, Green & Livingstone, 2013; Lips, Eppel, McRae, Starkey, Sylvester, Parore, & Barlow, 2017; Seo, & Lee, 2017; Brito & Ramos, 2016; Hódi et al., 2019), de a médiakitevés már hathónapos korban is jelen van (Tomopoulos, Dreyer, Berkule, Fierman, Brockmeyer & Mendelsohn, 2010), a bölcsődés korúak jelentős hányada eszközhasználó (Kocsóné Kolkopf & Kiss, 2020; Farkas, Schreindorfer, Szabó, Varga & Rausch, 2021). Farkas és munkatársai (2021) a pandémia alatt szülők körében végzett kérdőíves kutatási eredményei szerint a vizsgált bölcsődés korúak 85%-a két éves kora előtt kapcsolatba kerül a digitális technológiákkal hazánkban. Sok szülő támogatja, de legalább annyian ellenzik (Kenney & Gortmaker, 2016; Knowland & Formby, 2016) az IKT-használatot 0 és 6 éves kor között. A szakemberek körében hosszú ideje széles körű az egyetértés abban, hogy a technológia a tanulási környezet fontos tényezője, szerepe azonban összetett és ellentmondásos (Chatel, 2005).

Az infokommunikációs eszközök elterjedése a gazdasági szférában, a háztartásokban az ezredforduló környékén gyors ütemben formálta a közgondolkodást többek között azok használatával, a használathoz szükséges ismeretek fontosságával kapcsolatban. A számítógépes ismeretek ma alapkészségnek tekinthetők, amely annak felismeréséhez vezetett, hogy az IKT-műveltség megalapozását már kisgyermekkorban szükséges elkezdeni. A figyelem hazánkban is a köznevelés iskola előtti szakaszára irányult, elindultak az első kezdeményezések, és felgyorsultak az intézmények infrastruktúráját és pedagógiai munkáját érintő IKT-fejlesztések. A kezdetkor az IBM a KidSmart keretében Magyarországon az Oktatási Minisztérium közreműködésével 120 óvodának biztosított számítógépet. A Brunsvik Teréz óvodai számítógépes program keretében 2004-ben 269 a hátrányos helyzetű település óvodája kapott IBM gépet KidSmart programmal, és sor került óvodapedagógusok képzésére is (Prazsák, 2004, 2005). Bár a programot, a politikai és szakmai érveket felsorakoztató heves ellenállás miatt leállították, ugrásszerűen megnőtt a csoportszobai számítógép-használat lehetősége. Korábban az IKT a csoportszobai munkában az óvodák 3%-ában volt jelen (Török, 2003), a programnak köszönhetően ez az arány 5,6%-ra nőtt és összesen több mint 15 800 gyermeket ért el. 2006-ban a számítógépet használó az óvodáskorú gyermekek aránya a községekben az 6,8%, a városokban 3,8% volt (Török, 2007). Bár az intézmények IKT-felszereltsége változó, ma már természetesnek mondható az asztali számítógépek, laptopok használata a csoportszobákban, de számos helyen jelen vannak a tabletek, interaktív táblák és a programozható robotok is. A médiatevékenység egyre inkább beépül a foglalkozásrutinokba. Az eszközök talán egyik leggyakoribb alkalmazása a gyermekek alapprogramban lefektetett fejlesztése mentén, annak céljából történik. Eszerint az óvoda kiemelt feladata a kisgyermek sokoldalú és harmonikus fejlesztése, a sikeres, eredményes iskolai tanuláshoz szükséges testi, lelki és szociális érettség elérését célzó nevelés (363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról, p. 10). Az óvodapedagógus alapvető feladata a rábizott gyermekek az Óvodai nevelés országos alapprogramja szerinti nevelése mellett fejlődésük nyomon követése és a fejlődésről szülei rendszeres, „részletes érdemi” tájékoztatása is (2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről; 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról). Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését

különböző kötelező dokumentumok szolgálják. Olyan dokumentáció használata szükséges, melynek tartalmaznia kell a gyermek fejlettségi szintjét, a fejlődés ütemét, a differenciált nevelés irányát, a gyermek anamnéziséét, a fejlődési mutatókat, egyéb megfigyeléseket, a fejlődést segítő megállapításokat, intézkedéseket és az elért eredményt. Amennyiben szakértői vizsgálatra is sor került, akkor annak megállapításait, a fejlődést szolgáló intézkedésre tett javaslatait, a felülvizsgálat megállapításait és a szülői tájékoztatás feljegyzéseit.

Az óvodás gyermek fejlődésének dokumentálására nincs egységes sablon, az intézmények saját hatáskörben állítják össze a jogszabályoknak és az előírásoknak megfelelő dokumentumot. A gyermekek fejlődésének követésére széles körben alkalmazott, gyakran iskolaérettségi vizsgálatoknak aposztrofált pedagógiai vizsgálati módszer a strukturált megfigyelés (pl. a Porkolábné-féle fejlettségmérő lapok – Porkolábné Balogh, 2009) és a tesztelés (DIFER – Nagy, Józsa, Vidákovich & Fazekasné Fenyvesi, 2004). Az adatfelvétel az óvodáskorúak körében nagyrészt egyéni vizsgálatokkal lehetséges, amely (beleértve a rögzítést és a kiértékelést is) időigényes és költséges folyamat. Erre a problémára kínálnak megoldást az technológia alapú mérőeszközök (Fáyiné Dombi, Hódi, & Kiss, 2016; Csapó & Molnár, 2019). Az azokkal végzett mérések során a gyermekek a feladatokat ergonomikus digitális eszközökön (rendszerint tableteken) oldják meg, teljesítményükről óvodapedagógusaik területekre bontott visszajelzést kapnak. Az óvodapedagógus a visszajelentések alapján tervezheti meg a fejlesztést akár hagyományos eszközök és módszerek bevonásával, akár kutatás-alapú digitális fejlesztőfeladatok (eLEA, Molnár & Csapó, 2019), vagy gondosan összeállított szakmai szempontok (Turcsányiné Szabó, 2004) szerint kiválasztott innovatív alkalmazások segítségével. A szakember bármelyiket is választja, a gyermek interakcióba kerül az IKT-val. Az IKT óvodai mérésekben történő használatáról 13 óvodapedagógia szakos, a gyermekek online mérésében részt vevő hallgató kismintás vizsgálatából származó eredmények állnak rendelkezésre (Fáyiné Dombi, Hódi & Kiss, 2016). Megválaszolatlan a kérdés, hogy miként vélekednek a szülők az IKT alapú mérésekről, mennyire támogatják a gyermekek fejlődésének digitális eszközökkel való vizsgálatát, követését az óvodában. Ahogy arra sem tudunk válaszolni, mennyire értenek egyet az óvodás korú gyermekek technológia alapú fejlesztésével.

IKT a szülők szemszögéből – a szülői vélemények szerepe

A szülők több fronton is, többféleképpen befolyásolhatják az óvodák működését, az óvodai nevelést. A közvetlen hatás evidens, hiszen az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család. Az óvodai nevelés a családi nevelés kiegészítőjeként, azzal együtt szolgálja a három és hat év közötti gyermekek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés. A gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődésének elősegítése érdekében az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait (363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról). Indirekt a szülői hatás az óvodaválasztáson keresztül, hiszen a szülő joga, hogy a pedagógiai programot megismerje, s „gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének megfelelően, saját vallási, világnézeti meggyőződésére, nemzetiségi hovatartozására tekintettel szabadon” válasszon óvodát (2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről). Érdeke tehát az óvodáknak, hogy olyan intézményi profilt alakítsanak ki, amellyel egyrészt megkülönböztetik magukat a többi közszolgáltatást nyújtó intézménytől, másrészt vonzóvá tehetik óvodájukat, munkájukat, esetleg pedagógiai programjukat a szülők számára (lásd zöld óvoda, egészségfejlesztés, egészségmegőrzés, tehetséggondozás, művészet, digitális technológiák).

Nézzük, hogyan alakulnak ezek a hatások az infokommunikációs technológiák használata kapcsán! Az ott-honi környezet, a családi minták és lehetőségek hatása, a szülők IKT iránti attitűdje megjelenik mind a szülők

által a gyermek felé közvetített értékekben, mind az óvodáskorúak konkrét IKT-használata kapcsán. Éppen ezért ezen összetevők ismerete az óvodai nevelés, az együttműködés egyik fontos támogató pillére lehet.

Egy közelmúltban végzett vizsgálat (Hódi et al., 2019) adataiból tudjuk, hogy (1) a technológizált otthoni környezetben élő gyermekek döntő többsége (81,65%) használ valamilyen infokommunikációs eszközt, és csak közel ötödük (18,35%) nem teszi ezt. Ismert, hogy (2) azok a gyermekek, akik szülei nyilatkozta szerint használnak IKT-eszközöket, azt hetente átlagosan 5,1 óra időtartamban teszik. (3) A vizsgált óvodáskorúak közel egyharmadának (31,7%) van saját IKT-eszköze és ennek aránya legnagyobb a nagycsoportos gyermekek körében. (4) Az eredmények szerint a szülők leggyakrabban valamilyen munkát végeznek, miközben a gyermekük IKT-eszközzel foglalja el magát, és azért adnak gyermekük kezébe okoseszközt, hogy szórakozzon (37,4%), „fejlődjön”; „lefoglalja magát”, ugyanakkor mint célt kisebb, de közel azonos arányban választják (21,3% és 20%). Nyilvánvaló tehát, hogy az otthoni, családi nevelési színtérben a szülők döntő többsége engedi, illetve támogatja óvodáskorú gyermeke IKT használatát. Kérdés tehát, hogy az óvodának mint másodlagos nevelési színtérnek kell-e automatikusan igazodnia a családi trendekhez, tehát a szülők gyermekeik otthoni eszközhasználatára vonatkozó nézetei megjelennek-e elvárásként az óvoda felé, avagy a transzfer nem evidens, a szülők nem feltétlenül várják el, igénylik vagy egyenesen ellenzik gyermekeik másodlagos nevelési színtérben történő IKT-használatát, de az is lehetséges, hogy ennél sokkal rétegzettebb a kép.

Erre a kérdésre részben adhat választ az, hogy a szülők döntő többsége lehetőségnek és jótékony hatásúnak látja az IKT szerepét a tudásépítésben, a technológizált világban való eligazodásban és interperszonális kapcsolatépítésben, tartásban (Bakó & Ráb, 2009; Plowman & McPake, 2013; Donoso & Ribbens, 2014; Brito & Dias, 2016; Papadakis, Zaranis, & Kalogiannakis, 2019; B. Németh et al., 2021). Azonban a sok szülő által felvázolt gazdagító, gyarapító, fejlesztő funkciók mellett nem lankadnak az IKT-használat negatív hatásait felsorakoztató, részben adatokkal alátámasztható érvek, részben naív elképzelések. Ilyen például a nemkívánt viselkedés (függőség, agresszió, ingerlékenység), a nem óvodásoknak való agresszív, erőszakos, szenzoros túlterhelést okozó tartalom, a hagyományos játékok, a mozgás, az interperszonális kapcsolatok kiszorítása, a különféle testi, kognitív, pszichés, interperszonális (Bakó & Ráb, 2009; Plowman, Mc Pake & Stephen, 2010; Barreto & Adams, 2011; Donoso & Ribbens, 2014; Kucirkova & Littleton, 2016; O'Connor & Fotakopolou, 2016; B. Németh et al., 2021). A kutatási eredményekből kitűnik, hogy a szülők döntő többsége meggyőződésből, vagy adott élethelyzet alkotta kényszerből engedi gyermeke számára a digitális eszközök használatát (Seo & Lee, 2017; Hódi et al., 2019). A szülők egy része felismerte, hogy az IKT hatása a használat paramétereinek (eszköz, tartalom, képernyőidő, időzítés, mediáció) függvénye (Chaudron, Di Gioia, & Gemo, 2018; B. Németh, et al., 2021).

A rendelkezésre álló információk tükrében nem lehet egyértelmű következtetést levonni arról, hogy mit várnak a szülők az óvodától az IKT-használat kapcsán. További, a jelen kutatás tárgyán túlmutató kérdéskör az, hogy a miként befolyásolja implicit módon az óvodapedagógiát is gyermek képernyő előtti élete otthon, többek között a gyermek figyelme, motiválhatósága területén – még akkor is, ha a szülőknek nincs is explicit elvárása (megengedő, támogató, tiltó) az óvodai IKT-használatra vonatkozóan.

Az IKT szerepe az intézményválasztásban, szülői meglátások az óvodai IKT-használatról

Vizsgálatok permanens tárgya a szülők óvodaválasztása (Török, 2002, 2003, 2007; Szilágyiné Szemkeő, 2008; Bakó & Ráb, 2009; Tóth, 2015). A jelenséget jellemzően zárt kérdésekkel vizsgálják, így azokban a szülők a prioritásaikat jelölik meg. A vizsgálatok egyik jellemző szempontcsoportja az intézmény ajánlása szakemberek, rokonok, barátok stb. által, jellemző alternatíva, hogy az idősebb testvér oda jár(t), vagy a játszótárs oda fog járni, de további tipikus kérdőívtelemek vonatkoznak az épület jellemzőire (Török, 2005), a lakhelytől való távolságra (Szilá-

gyiné Szemkeő, 2008; Tóth, 2015), az intézményi dolgozókra (Török, 2004, 2005; Szilágyiné Szemkeő, 2008; Hatházi, 2012) és szólnak a szolgáltatásokról, azokon belül is jellemzően a választható különóráról (például sport, nyelvtanulás, zene, kézműves-foglalkozások, lásd Török, 2005, 2007, 2015, Bakó & Ráb, 2009; Hatházi, 2012).

A szülők IKT-preferenciája az óvodaválasztásban az első hazai óvodai számítógépek megjelenésétől (2003) vizsgálatok tárgya (Török, 2002, 2003, 2005, 2007; Bakó & Ráb, 2009). Az összegyűlt információk szerint a szülők ambivalens viszonyulása gyermekeik (intézményes környezetben való) számítógép-használatához nem változott az évek során. Jellemző szülői álláspont, hogy a számítógép hasznos lehet gyermekeik kognitív fejlesztésében, de kockázati tényező az élettani és a szociális készségek fejlődésében (Török, 2003, 2005, 2015; Bakó & Ráb, 2009; B. Németh et al., 2021). A kutatások eredményei azt mutatják, hogy az IKT-attitűd évek során általában tapasztalt pozitív irányú változása nem jelentkezik az óvodai médiatevékenység megítélésében. A 2001/2002-es tanévben megkérdezettek valamivel több mint fele (58%) tette le voksát a csoportszobai IKT-tevékenység mellett (Török, 2005). A Brunszvik-program kapcsán az érintett óvodákban megkérdezett szülők 92%-a helyeselte, 5,5%-a ellenezte gyermeke óvodai számítógép-használatát. Az óvodai választható programok közül a számítógéppel való ismerkedés a sereghajtó a prioritások között annak ellenére, hogy a technológia alapú óvodai készségfejlesztés a válaszadók 48%-a szerint jelentősen befolyásolja gyermekük későbbi iskolai tanulmányainak sikerességét, 42% gondolta, hogy kis mértékben, míg 9% úgy vélte, egyáltalán nincs hatással rá (Török, 2007). A megkérdezéskor a szülők valamivel több mint egyharmada íratta volna be gyermekét egy IKT-s különórára (Török, 2004). A legpreferáltabb fizetős program az úszásoktatás – 73,5%, 90,6% – amelyet a nyelvtanulás és a rendszeres különóra követ. A számítógéppel való ismerkedésnél csak a valláshoz kapcsolódó foglalkozások (hittan) voltak kevésbé fontosak (Török, 2004, 2005; Bakó & Ráb, 2009). Később Bakó és Ráb (2009) is azt állapította meg, hogy az IKT-s különóra legkevésbé a diplomás és leginkább az érettségivel nem rendelkező szülők számára vonzó.

Tudomásunk szerint az utóbbi években nem került sor a szülők óvodai környezetben történő számítógép, illetve IKT-használat irányában mutatott preferenciáinak vizsgálatára. Vagyis a kérdés napjainkban is nyitott. Jelen kutatás annyiban több a korábbiaknál, hogy részletezi a csoportszobai IKT-val támogatott tevékenységet. A megkérdezettek a különórák mellett arról is nyilatkoznak, hogy szempont volt-e az óvodaválasztásukban, hogy kik (gyermekek, illetve az óvodapedagógusok) használnak-e IKT-t a foglalkozásokon.

Kutatási kérdések

A szakirodalom áttekintése alapján azt látjuk, hogy nincs aktuális adat olyan, az óvodai nevelést érintő fontos kérdéstről, mint a szülők óvodai IKT-használatot érintő álláspontja, így nem ismertek az ezirányú elvárásaik. Jelen tanulmány e témakör következő kérdéseire keres választ:

- Szempont volt-e a szülők körében az óvodaválasztás során az IKT-eszközök (1) jelenléte, (2) csoportszobai használata az óvodapedagógus vagy a gyermek részéről, illetve az (3) IKT-s különórák jelenléte az óvodában?
- A szülők véleménye szerint melyik óvodai korosztályban van relevanciája az IKT-eszközök használatának a csoportfoglalkozásokon?
- Hogyan viszonyulnak a szülők gyermekeik képességeinek, készségeinek IKT-eszközökkel való nyomon követéséhez és fejlesztéséhez?
- Mi a szülők véleménye az óvodapedagógusok és gyermekek óvodai IKT-használatáról?

Módszerek

Minta

A kutatás egy nagyváros mint kultúrahordozó egység önkormányzati fenntartású óvodáiban végzett teljes körű vizsgálat (43 intézmény), melyben 3 969 kérdőívet küldtünk ki az óvodákba járó gyermekek szülei/gondozói részére (Hódi et al., 2019). A visszaérkezett és feldolgozott kérdőívek száma 1 881 – a teljes minta 47,39%-a.

A kitöltött kérdőívek aránya közel azonos a kiscsoportban (575 fő) és középsőcsoportban (567 fő), legtöbbször a nagycsoportos (723 fő) gyermekek szülei válaszoltak a kérdésekre. Ez természetesen következik abból, hogy a nagycsoportos korúak száma a legnagyobb az intézményekben az évváltás, illetve az iskolaérettség miatt.

Mérőeszköz

A kutatási probléma vizsgálatához saját fejlesztésű kérdőívet használtunk. A kérdőív négy tematikus egységből, 65 tételből áll, melyek közül hét nyílt végű. Az első két rész a demográfiai adatokról, az adott háztartásban lévő IKT-eszközök fajtáiról és számáról, használatuk gyakoriságáról és időtartamáról, valamint a használat céljáról gyűjt információt a szülőre és gyermekére vonatkozóan. Ezen kérdőív tételek kialakítása során 0-6 éves korú gyermekek IKT-eszközhasználati szokását vizsgáló hazai és nemzetközi vizsgálatok eredményeire is támaszkodtunk (Nikolopoulou, Gialamas & Batsuata, 2010; NMHH, 2018).

A harmadik egységben a szülőnek az óvodáskorban és az óvodában történő eszközhasználattal kapcsolatos tapasztalatait és véleményét feltáró kérdések szerepelnek, míg a negyedik részben a gyermek eszközhasználatával, tartalomfogyasztásával kapcsolatos szokásait és a szülő kontrolláló tevékenységeit vizsgáltuk. Jelen tanulmányban a harmadik kérdőív részével vizsgált témaköröket elemezzük, különös hangsúlyt fektetve két, a szülők óvodapedagógusok és gyermekek óvodai IKT-eszköz használatáról való véleményére irányuló nyílt kérdésre.

Adatgyűjtés és -elemzés

Az adatfelvétel a fenntartó támogatása mellett az intézmények vezetőinek előzetes jóváhagyásával, jellemzően az óvodapedagógusok közreműködésével történt 2018 tavaszán. Az óvodák az oda járó gyermekek számával azonos darabszámú papír alapú kérdőívet kaptak. Az anonim adatfelvételt az óvodák szervezték a helyi gyakorlatnak és a szülőkkel való kapcsolattartás kialakult szokásainak megfelelően. A kérdőív kitöltése hozzávetőlegesen 20 percet vett igénybe, a válaszadás önkéntes volt.

A nyílt kérdésekre adott (jellemzően 1000-1550 betű terjedelmű) válaszok kódolását a megalapozott elmélet (Strauss & Corbin, 1994) módszertani útmutatásait követve a Charmaz-féle (2003) konstruktivista megközelítésben végeztük. A kódolást technikailag egy, a Microsoft Excel programban futó EKOD-makró segítségével végeztük (B. Németh et al., 2019). Az adatok rögzítésében pedagógiai asszisztensek segítettek munkánkat. A makró segítségével szógyakoriság-vizsgálatot végeztünk, ezt követően azonosítottuk a csoportképző indikátorokat, majd végeztük az adategységek tömbösítését. Az elemzésben használt kulcsszavak kiválasztását, a kódlista elkészítését két kutató külön végezte, s ezt követően konszenzusuk alapján került kialakításra annak végleges változata.

Eredmények

Az IKT mint szempont az óvodaválasztásban, IKT a csoportszobában

A szülők eldöntendő (igen/nem) kérdésekre válaszolva jelezték, hogy szerepet játszott-e az óvodaválasztásukban az IKT-eszközök jelenléte és használata a csoportszobai tevékenységekben. Mindhárom csoportban 90% fölötti a „nem” válaszok gyakorisága. Döntési szempontként legtöbben, 6,18%-ban a pedagógus csoportszobai IKT-használatát vették figyelembe (1. táblázat).

Részminták	Szempont volt-e az óvodaválasztásban, hogy ...			
	...van-e a csoportszobában IKT-eszköz? (N=1806)	...az óvodapedagógus használ-e IKT-eszközt a foglalkozásokon? (N=1795)	...a gyermekek használnak-e IKT-eszközt a foglalkozásokon? (N=1796)	...van-e IKT-s különóra? (N=1792)
Kiscsoport	97,78	96,5	98,49	99,27
Középső csoport	96,29	92,07	95,8	99,55
Nagycsoport	97,28	92,47	95,76	99,05
Teljes minta	97,12	93,82	96,66	99,22

1. táblázat: IKT-eszközök használatának figyelembevétele az óvodaválasztásban – a „nem” válaszok gyakorisága (%)

Adataink azt mutatják, hogy a szülők 36,28%-a nem tudja, használnak-e IKT-eszközöket gyermeke csoportfoglalkozásain (2. táblázat), több mint 20%-uk véli, hogy igen, közel 40% szerint nem. 65,69% gondolja, hogy foglalkozásokon nincs szükség az infokommunikációs technológiára (3. táblázat). Az alkalmazást támogatók aránya a nagycsoportban 21,95%, az alsóbb csoportokban 12% körüli.

Válaszok	Kiscsoport (N=554)	Középső csoport (N=550)	Nagycsoport (N=699)	Teljes minta (N=1819)
Igen	22,03	23,81	23,32	22,92
Nem	36,46	39,45	45,06	40,79
Nem tudom	41,51	36,74	31,62	36,28

2. táblázat. Szülők tájékozottsága a csoportszobai IKT használatról (%)

Válaszok	Kiscsoport (N=556)	Középső csoport (N=541)	Nagycsoport (N=700)	Teljes minta (N=1813)
Kiscsoportban	7,91	4,07	2,57	4,63
Középső csoportban	8,09	10,91	5,00	7,72
Nagy csoportban	21,40	19,59	24,00	21,95
Nincs rá szükség az óvodában	62,59	65,43	68,43	65,69

3. táblázat. A szülők álláspontja az óvodai IKT-eszközhasználat bevezetésének célszerű időpontjáról (%)

A legtöbb szülő az IKT-t a gyermekek képesszintjének követését segítő eszközként fogadja el. A támogatók aránya 44,75%. Szintén relatíve magas (43,49%) a technológiaalapú fejlesztést elfogadók köre, ugyanakkor közel ötödük teljesen elutasító (4. táblázat).

<i>Mennyire ért egyet az óvodáskorú gyermekek készségeinek, képességeinek IKT-eszközökkel való...</i>		Kiscsoport (N=542)	Közép- ső csoport (N=526)	Nagycsoport (N=669)	Teljes minta (N=1752)
... nyomon- követésével (felmérésével)?	egyáltalán nem értek egyet	20,85	22,24	19,58	20,72
	inkább nem értek egyet	34,50	34,22	34,68	34,53
	inkább egyetértek	30,63	30,61	32,44	31,34
	teljes mértékben egyetértek	14,02	12,93	13,30	13,41
... fejlesztésével?	egyáltalán nem értek egyet	20,11	19,58	20,03	19,92
	inkább nem értek egyet	36,16	38,02	35,87	36,59
	inkább egyetértek	33,03	32,42	43,80	33,62
	teljes mértékben egyetértek	10,70	10,08	9,27	9,87

4. táblázat. Szülők véleménye a technológia alapú fejlesztésről és fejlődéskövetésről (%)

Szülők véleménye az óvodapedagógusok és a gyermekek csoportszobai IKT-használatáról

A szülőknek a nyílt végű kérdésekre adott válaszai változó komplexitásúak. Jellemzően egy-két, ritkán három-négy különböző gondolati egységből álló véleményt fogalmaztak meg. Nézeteikben mind az óvodapedagógusokra, mind a gyermekekre vonatkozóan lényegében azonos, a témában szokásosan felmerülő témakörök (pl. tanulás, tanítás, tartalom, képernyőidő, mediálás) vannak jelen. Ezért a két kérdés eredményeit párhuzamosan mutatjuk be.

A válaszadók 1,65, illetve 0,73%-a (23 fő, 7 fő) írta válaszul azt, hogy nem kíván véleményt nyilvánítani, továbbá az óvodapedagógusok eszközhasználatát illetően 1,51%-uk (21 fő), a gyermekekre vonatkozóan 7,41%-uk (71 fő) jelezte, hogy kellő információ hiányában nem tud válaszolni a kérdésekre (5. táblázat). A legtöbben, 92,73% (1 289 fő), illetve 62,80% (601 fő) attitűdjüket, érzéseiket, álláspontjukat fogalmazták meg a két témával kapcsolatban. A válaszoknak csupán 0,65%, illetve 0,21%-a (9 és 2 fő) nem értelmezhető/nem releváns a kérdések szempontjából (5. táblázat). Például:

„Ebben a korban a gyerekek fogékonyabbak.”

„A gyerekek biztos szeretik, hisz otthon is sokat látják a szülők kezében ezeket az eszközöket.”

„Az ovisok ösztönösen jobban kezelik az IKT-s eszközöket, mint az idősebb korosztály.”

Kategóriák		Szülők véleménye a csoportszobai IKT-használatról ...			
		...az óvodapedagógusok körében		...a gyermekek körében	
		Fő	%	Fő	%
Az IKT-eszközök használatának...	... megítélése ...helyzete az óvodában	1289	92,73	601	62,80
Nincs vélemény		48	3,45	276	28,84
Nem válasz a kérdésre		23	1,65	7	0,73
Információhiány		9	0,65	2	0,21
Nincs vélemény		21	1,51	71	7,42
Összesen		1 390	100,00	957	100,00

5. táblázat A szülők IKT-eszközök óvodai használatáról alkotott véleményének kategóriái

A válaszok egy része „helyzetjelentés” az IKT-eszközöknek egy adott intézmény csoportfoglalkozásain való jelenlétéről és alkalmazásáról. A gyermekek IKT-tevékenységét illetően a szülők közel harmada, 28,84%-a (276fő) nyilatkozott arról, hogy van(nak)-e digitális eszköz(ök) az intézmény csoportfoglalkozásain és használják-e azt/azokat a gyermekek. A válaszadók 26,85%-a (257fő) pedig azt jelezte, hogy a digitális technológia jelen van a foglalkozásokon, és 1,99% (19fő) szerint azt az óvodapedagógusok használják. 16,72% (160fő) úgy véli, hogy intézményükben nem adják a digitális eszközöket a gyermekek kezébe és 27 fő (2,82%) gondolja, hogy igen. A gyermekek óvodai IKT-tevékenységére vonatkozóan 34 szülő (3,55%) arról írt, hogy mire, milyen tartalommal használják digitális technológiát az óvodában (6. táblázat). A megnevezettek között van például a zenehallgatás, mesenézés, színezés, fotózás, ünnepekre készülés, illusztrációk, szemléltető anyagok gyűjtése, bemutatása, iskolára való felkészítés stb. Egy-egy szülő azt is hozzátette, mit gondol minderről. A megkérdezettek közül 17-en (1,78%) különféle megállapításokat tesznek (6. táblázat Egyéb kategória), amelyek részben az eszközhasználat gyakoriságára és időtartamára vonatkoznak (pl. „Tudomásom szerint nagyon-nagyon ritkán.” – „Mértékkel használják.” – „max. 5-10 percet,”), részben megjegyzések (pl. „Mivel muszáj, használják.” – „Egy tablet van 23 gyerekre...”). A kérdésre kapott tipikus válaszok például:

„Oviban az óvónő! Itthon egyedül!”

„A gyermekek az óvodában nem használnak IKT eszközt, az óvónők néha mutatnak képeket a laptopon.”

„Dalokat tanulnak, szerintem ez jó időöltés.”

„Használ tabletet logikai játékokra, de szerintem ezt sem lenne szükséges.”

„Úgy tudom csak a pedagógusok kezelik ezeket az eszközöket, ez így rendben van.”

„Tudtommal ilyenkor egy gyerek játszik, a többi pedig néz. Ezt alapvetően ellenzem.”

Kategóriák	Szülők véleménye a csoportszobai IKT-használatról ...			
	...az óvodapedagógusok körében (N=1390)		...a gyermekek körében (N=957)	
	Fő	%	Fő	%
A gyerekek használják	-	-	27	2,82
A gyerekek nem használják	-	-	160	16,72
Használják IKT eszközt az óvodában				
Az óvodapedagógus használja	-	-	19	1,99
Adott tevékenységekre, tartalommal	29	2,25	34	3,55
Jó/hasznos/szükséges	8	0,62	-	-
Egyéb	4	0,31	17	1,78
Nincs/nem használnak IKT eszközt az óvodában	7	0,54	19	1,99
Összesen	48	3,45	276	28,84

6. táblázat. Szülők véleménye az IKT csoportszobai jelenlétéről és használatáról

Az óvodapedagógusok csoportszobai eszközhasználatáról jóval kevesebben, 48-an (3,45%) fejtették ki véleményüket. A szülők 0,54%-a (7 fő) szerint gyermeke óvodájában nincs, illetve nem használnak IKT-eszközöket a csoportfoglalkozásokon (6. táblázat). 29 válaszadó (2,25%) konkrét tevékenységeket nevezett meg (pl. mesenézés, zenehallgatás, feladatok megoldása), nyolcan (0,62%) magát az IKT tevékenységet minősítik. 4 (0,31%) esetben pedig szintén különféle, más vonatkozásokban is elforduló megállapításokat kaptunk:

„Megfelelő tartalommal kiegészítésként, a hagyományos módszerek mellett megfér.”

„Az óvónők pontosan tudják mire van szüksége a gyermeknek!”

„Ráér majd középső csoportban használni”

„Hagyományos eszközök kiegészítésére használja.”

Szülők véleménye és viszonya az óvodapedagógusok és az óvodáskorú gyermekek csoportszobai IKT-használatáról

A csoportszobai IKT jelenlétről kifejtett vélemények tartalomelemzése három attitűdcsoportot azonosított (7. táblázat): (1) A megkérdezettek 54,85%-a (707 fő) nem tartja jónak, szükségesnek, hogy az óvodapedagógusok IKT-eszközöket használjanak a foglalkozásokon. A gyermekekre vonatkozóan ez az arány magasabb, 75,54% (454 fő). (2) Pozitívan nyilatkozott az óvodapedagógusok csoportszobai médiatevékenységéről 556 fő (43,13%), a gyermekekről 143 fő (23,79%) (második attitűdcsoport). Elemzésünk szerint a döntő többséget jelentő, negatív és pozitív álláspontok mellett (3) 2,02 és 0,67%-ban (26 és 4 fő) vannak olyan válaszok is, amelyek együtt hordozzák az elutasítás és elfogadás elemeit (harmadik attitűdcsoport). Kutatásunkban ezeket a viszonyulásokat nevezzük kettős attitűdnek. Jelen tanulmányban részletesen a negatív és pozitív szülői attitűdök jellemzőit mutatjuk be.

„Jó, de nem szükséges.”

„Szerintem nagyon megfelelnek a hagyományos módszerek is, bár, ha lenne a mi óvodánkban, nem ellenezném.”

„Nem kell, de jó lehet. Ha csak mesét néznek rajta vagy képeket nézegetnek, annak nem látom értelmét.”

„Nem baj, ha van ilyen szemléltetés, de a hagyományos módszereket jobban szeretem.”

„Valamennyire hasznosnak tartom, de a hagyományos módszerek is jól működnek.”

Kutatásunkban a csoportszobai IKT-eszközhasználattal nem rokonszenvező negatív, és az azzal szimpatizáló pozitív csoportokon belül a válaszok két-két alternatív csoportjának kombinációit különböztetjük meg (7. táblázat). (1) Az egyik rendezési szempont a véleménynyilvánítás közvetettsége, rejtettsége. A válaszok egy része közvetlen, konkrét állásfoglalás az IKT csoportszobai jelenléte mellett vagy ellen. Például káros, kell, hasznos vagy éppen ezek ellenkezője. Elemzésünkben az ilyen és hasonló kifejezéseket használó attitűdöt nevezük direkt elutasítónak/elfogadónak. Más esetekben a szülők nem tesznek ilyen kijelentéseket. Ők az indirekt elfogadók/elutasítók, akik viszonyulása következtetéssel, az IKT-használattal, annak paramétereivel kapcsolatos megállapításaik értelmezésével állapítható meg. (2) Az elemzés során az is kiderült, hogy vannak álláspontok, melyeket a megfogalmazóik valamilyen kritérium(ok)hoz, feltétel(ek)hez kötik. Ezeket a viszonyulásokat nevezzük feltételes, a kikötés(ek)e)t nem tartalmazókat pedig feltétel nélküli elfogadásnak/elutasításnak.

Kérdések Szülők véleménye a csoportszobai IKT-használatról...	Vélemény közvetettsége								
	Attitűd	Kategória (2)	Direkt		Indirekt		Összesen		
			N	%	N	%	%	N	
... az óvodapedagógusok körében	Negatív	Feltételes	68	5,28	3	0,23	71	5,51	
		Feltétel nélküli	582	45,15	54	4,19	636	49,34	
		Összesen	650	50,43	57	4,42	707	54,85	
	Pozitív	Feltételes	251	19,47	15	1,16	266	20,64	
		Feltétel nélküli	211	16,37	79	6,13	290	22,50	
		Összesen	462	35,84	94	7,29	556	43,13	
	Kettős	Feltételes	–	–	–	–	–	–	
		Feltétel nélküli	21	1,63	5	0,39	26	2,02	
		Összesen	21	1,63	5	0,39	26	2,02	
	Összesen		1 133	87,90	156	12,10	1 289	100,00	
	... a gyermekek körében	Negatív	Feltételes	14	2,33	–	–	14	2,33
			Feltétel nélküli	392	65,22	48	7,99	440	73,21
Összesen			406	67,55	48	7,99	454	75,54	
Pozitív		Feltételes	48	7,99	33	5,49	81	13,48	
		Feltétel nélküli	47	7,82	15	2,50	62	10,32	
		Összesen	95	15,81	48	7,99	143	23,79	
Kettős		Feltételes	–	–	–	–	–	–	
		Feltétel nélküli	3	0,50	1	0,17	4	0,67	
		Összesen	3	0,50	1	0,17	4	0,67	
Összesen		504	83,86	97	16,14	601	100,00		

7. táblázat. A szülők viszonya az óvodapedagógusok és gyermekek csoportszobai IKT-használatához

Direkt és indirekt formában megfogalmazott álláspontok

A tartalomelemzés szerint a szülők többségének az a megfogalmazott álláspontja, a már idézett példákon kívül, hogy a digitális média használata a foglalkozásokon jó/nem jó, helyes/nem helyes, fontos/nem fontos, szükséges/nem szükséges. Vannak, akik hozzáteszik, hogy támogatom/nem támogatom, helyeslem/nem helyeslem, örülnék/nem örülnék neki. Az ilyen és hasonló kifejezéseket használók aránya a pedagógusok eszközhasználata esetében 87,90% (1133 fő) – negatív attitűdű 50,43% (650 fő), pozitív attitűdű, 35,84% (462 fő) – a gyermekekre vonatkozóan 83,36% (504 fő) – sorrendben 67,55% (406 fő), 15,81% (95 fő) (7. táblázat).

Direkt elutasítás:

„Szerintem nem kell, illetve nem fontos!”

„Nem kell, nem jó és nem szükséges még az óvodában.”

„Szerintem nem helyes korán elkezdni az ilyen eszközök használatát és csak külön órán a megfelelő korosztálynak.”

Direkt elfogadás:

„Jónak tartom, ma már nem mellőzhető.”

„Fontos, hogy az óvodai fejlesztésben is megjelenjenek az újítások.”

„A mai korban a gyerekeknek ismerniük kell ezeket az eszközöket, így megismerés céljából jónak tartom.”

„Jó dolgok, mindenképpen szükség van rájuk.”

„Mindenképpen hasznosnak és szükségesnek érzem, hiszen ebben élünk, a gyerekeknek is tisztában kell lenniük ezen eszközök használatával.”

„Hasznos a gyerekek és a pedagógusok részére is, mert jobban tudnak együtt dolgozni.”

A válaszok kisebb hányada indirekt, közvetett véleménynyilvánítás, amelyekből csak szövegértelmezéssel, a kijelentések üzenetének feltárásával azonosítható a válaszadó álláspontja (7. táblázat). Ezekben az esetekben a szülők részben az IKT-eszközhasználat olyan paraméterei mentén fejtik ki az álláspontjukat, mint tartalom (pl. zenehallgatás, mondóka-, vers- és daltanulás, színezés, fotózás, videonézés, szemléltetés, adminisztráció), képernyőidő (mennyi ideig, milyen gyakorisággal használható). Mások az eszközhasználat körülményeire (pl. család, otthon, korjellemző), vagy éppen a szereplőkre (pl. gyermekek életkorára, szülő, pedagógus szerepére, tevékenységére) vonatkozó állításokat fogalmaznak meg. Az indirekt, következtetéssel azonosítható attitűdök aránya az óvodapedagógusok csoportszobai médiatevékenységére vonatkozóan 12,10% (156 fő) – negatív attitűdűek körében 4,42% (57 fő), pozitív attitűdűek körében, 5,29% (94 fő) – a gyermekeket illetően 15,97% (96 fő) – negatív és pozitív attitűdűek körében egyaránt 7,99% (48 fő).

Indirekt elutasítás:

„Semmiről nem marad le, ha később használja.”

„Szerintem a gyermek fejlődését visszatartja ezek használata.”

„Én azt gondolom elég otthon használni.”

„Kössék le a gyerekeket mással.”

„A való világ és a környezet megismerését ezekkel az eszközökkel nem tudják helyettesíteni.”

„Nem értem, hogy az "okosok" miért nem látják, hogy az okoseszközök elbutítják az embert.”

Indirekt elfogadás:

„Érdekesebb így a gyerekeknek, jobban odafigyelnek.”

„Színesebb tudják tenni a foglalkozásokat.”

„Az óvodapedagógusok munkáját megkönnyítheti, szélesebb eszköztárat ad nekik.”

„Könnyebben, jobban tud népzeneket és hasonló mondókákat megtanulni.”

„Előkészíti az iskolai digitális táblahasználatot.”

„Ma már az élet része, de szerintem még korai, iskolában ráérnének. Inkább diavetítenének, az ma már kuriózum.”

A csoportszobai IKT-használatot indirekt elutasítók egy csoportja, a válaszok (1289) 3,57%, illetve 4,33%-a (46 fő, 26 fő) azzal fejezi ki ellenérzését, hogy az IKT-eszközök nélküli hagyományos oktatási, nevelési módszerek mellett foglal állást. Vannak, akik ezt direkt formában mások közvetetten teszik, megfelelő tevékenységeket tartalmazó állítások megfogalmazásával.

A hagyományos módszerek direkt támogatása (IKT-használat indirekt elutasítása):

„A klasszikus óvodapedagógiai módszereket preferálom.”

„Szeretném, ha az óvodában még megmaradna a hagyományos nevelés.”

„Azért választottuk az óvodánkat, mert hagyományos módszereket használnak, értéket teremtenek.”

„Isten ments, leginkább ne legyen, preferált a hagyományos módszerek alkalmazása.”

„Nem kell, a hagyományos módszer a fontosabb ebben a korban, elég, ha kamaszként nem lehet leszedni a kütyükről.”

„Nem kell, maradjanak a hagyományos, kedves, beszélgetős, éneklős tanításnál!”

„Felesleges óvodáskorban az óvodában az IKT-eszköz, mivel sokkal hasznosabb dolgokat tanulnak a hagyományos foglalkozásokon.”

A hagyományos módszerek indirekt támogatása:

„Ismerje meg először a környezetét és az alapvető eszközök (kanál, villa, fogkefe, ceruza, festék stb.) használatát.”

„Fontosnak tartom, hogy egymással tudjanak játszani, színezni, társasozni, szerepjátékot játszani.”

„Elszörtan talán, de a 3-6 éves gyerekek még a valódi tárgyakkal és saját testükkel kéne tapasztalatot szerezniük.”

„Szerintem az óvónők rengeteg olyan verset, dalt, foglalkozást ismernek, ami pont megfelelő és elegendő.”

„Így is sokat néznek TV-t, inkább másfajta új élmények kellenének (megfogom, kipróbálok).”

Van olyan indirekt vélemény (11 fő, 0,85%), amely a gyermekek otthoni IKT-használatára hivatkozva utasítja el a pedagógus csoportszobai médiatevékenységét. Néhány szülő úgy véli, hogy az IKT használatának bevezetése korai az óvodában.

„Szerintem ez a család dolga. Amit a mai világban tudniuk kell az óvodás korú gyermekeknek ezek használatáról, otthon megtanulják.”

„Nekem a hagyományos módszer tetszik, otthon úgyis lát elég »új módszert«.”

„A gyerek legalább az óvodában foglalja le magát az IKT-eszközök nélkül, otthon úgyis kap belőle.

elég, amit otthon foglalkoznak vele óvodás korban.”

További részleteket mutatnak a szülők nézeteiről azok a válaszok, melyek tartalmazzak indoklást is. Elemzésünk szerint a pozitív attitűdű, a csoportszobai IKT-jelenlétet hasznosnak, szükségesnek tartó szülők érzik inkább (különösen a pedagógus médiatevékenységét illetően), hogy magyarázniuk kell a véleményüket. Legtöbbször, 6,21% (80 fő) tartalmakat jelölnek meg, arról írnak, hogy miért, mire jó az IKT-eszközök használata a foglalkozásokon.

„Óvónéniknek jó, ha van náluk IKT eszköz. A gyerekek ismereteit bővíthetik vele, ha felolvasnak érdekességeket belőle programok segítségével.”

„A csoporton belüli kommunikáció miatt hasznosnak érzem, főként a fényképek megosztása miatt, követhető mi történik egy-egy élménydús napon a szülő számára.”

„Számomra fontos, hogy belátást nyerek óvoda életébe az óvónők által készített videók alapján.”

„Óvodai műsorokra való felkészülésnél hasznos lehet CD, esetleg számítógép használata.”

„Szükséges, olyan ismeretanyagot tudnak vele átadni, amit egyébként nem tudnának.”

„Kell, színesíti a tevékenységet, sok új képi világot tudnak megmutatni a gyerekeknek.”

„Igen, kell, mert a gyermek érdeklődését jobban fel lehet kelteni.”

A szimpatizálók másik jelentősebb csoportja szerint az IKT korunk velejárója, amely mindenütt jelen van, ezért fontos korán megismerkedni a használatával. Arányuk a pedagógus médiatevékenységére vonatkozóan 4,03% (52 fő), a gyermekekére 1,33% (8 fő). Azt, hogy a digitális tevékenység ma már kikerülhetetlen része életünknek, feltűnik a negatív érzelmű szülők válaszaiban is. De ők ettől függetlenül is úgy gondolják, hogy a technológia ne kapjon szerepet a csoportfoglalkozásokon („A mai rohanó világban már elengedhetetlen az IKT-

eszközök használata, a gyerekek figyelmét szerintem óvodás korban még le lehet kötni ezek használata nélkül. Nem szükséges.”).

„Természetes velejárója az életünknek, hogy egyre több helyen megjelennek ezek az eszközök, így elfogadom őket.”

„Helyesnek tartom, hogy már az óvodában játékosan megtanítják őket a használatára, a mai világban sokat számít, ha értenek hozzá (pl. ha baj van, a telefonon bármikor fel tudjon hívni).”

„Hasznos lenne, mert a korral haladni kell!”

„mindenképp kell, hisz ezek a gyerekek digitális világban nőnek fel és hátrány lehet a későbbiekben, ha ezeket az eszközöket nem ismerik.”

„Mindenképp szükséges lenne, mivel a mai kor már megköveteli ezen eszközök használatát és kezelését.”

„Efelé halad a világ, kell, hogy ne legyenek informatikai analfabéták.”

„Mindennapi rutin megköveteli ezen eszközök használatát, jó, ha a gyerek is megtanulja biztonsággal használni.”

„Mai modern világunkban nélkülözhetetlen eszközök már az okostelefon és számítógép, ezek megismerése nélkülözhetetlen.”

Adataink szerint a megkérdezettek 5,20%-a (67 fő) azért utasítja el egyértelműen (direkt) azt, hogy az óvodapedagógusok digitális eszközöket használjanak a foglalkozásokon, mert az infokommunikációs technológiát mellőző, hagyományosnak, klasszikusnak nevezett foglalkozásvezetést támogatják, annak eredményességében bíznak.

„Felesleges. Az óvónő könyvből olvas, a gyerekek között ül, ez minden más IKT-eszköznél többet ér.”

„Hagyni kell őket játszani, mozogni. Nem kellene az óvodába a kutyuk.”

„A 3-6 éves korosztálynak nem az IKT-eszköz használata a fontos, hanem a korosztályuknak megfelelő csoportos foglalkozások, hang-szóképzés, játékok, mondókák, a környezet megismerése és a szocializáció!”

„Nem tartom fontosnak az IKT-eszközök elterjedését az óvodákban, régi klasszikus játékokat kell az óvodásoknak játszaniuk (pl. társasjáték, kispajtásokkal való közös játék).”

„Nem szükséges, sokkal nagyobb a jelentősége a személyes kapcsolatnak az óvodapedagógus és a gyerekek között.”

(1) Otthoni médiatevékenységre hivatkozva nem ért egyet a pedagógusok csoportszobai IKT-tevékenységével a válaszadók 3,57%-a (46 fő), a gyermekekével 2,83%-a (17 fő). Szerintük az IKT-eszközök nem szükségesek, nem kellene az óvodában, mert azok otthon is elérhetők, illetve elegendő az, amennyit a gyermekek otthon „nyomkodják a kutyüket”. (2) Vannak, akik szerint a szülő feladata, hogy bevezesse gyermekét a virtuális világba. (3) A szimpatizálók az esélyegyenlőség oldaláról ítélik meg a kérdést. Úgy gondolják, azért jó, ha az IKT jelen van az óvodában, a foglalkozásokon, mert így azok a gyermekek is megismerik, találkoznak vele, akiknek erre nincs lehetőségük otthon.

„Az óvodában erre nincs szükség, a gyerekek eleget használják otthon az IKT eszközöket.”

„Otthon minden gyerek sokat nyomkodja a telefont, ezért az óvodában nem erre fektetném a hangsúlyt.” „Az óvodán kívül mindenhol találkozunk IKT-eszközökkel, legyen a szülő feladata az IKT világba bevinni a gyereket.”

„Jobb szeretném én felügyelni, hogyan, mennyit és mit csinál a gyerek - erre otthon lehetőségem van, az oviban nincs.”

„Én szeretném bevezetni az IKT világába! Nem szeretném, ha az óvoda átvinné ezt a szerepet!”

„Felesleges egy ilyen bonyolult, kidolgozatlan terület nehézségeit rájuk tolni, maradjon a szülőnél a felelősség.”

„Nem tartom fontosnak, egy óvodásnak elegendő az otthoni használat, az iskolában úgyis tanítják”

„Jó lenne, ha volna az óvodákban, mert akinek otthon nincs, legalább itt tanulhat rajta.”

„Azoknál a gyerekeknél, akiknek otthon nem állnak rendelkezésre IKT eszközök, hasznos lehet az óvodai alkalmazásuk.”

„Azért tartom szükségesnek, mert így olyan gyermek is fejlődhet ezen a téren, ahol nincs lehetőség otthon használni, mert nincs.”

Indokként is feltűnik a válaszokban az időtényező, mint az IKT bevezetésének időzítése is. Korainak tartja a pedagógus csoportszobai eszközhasználatát 17 (1,32%), a gyermekekét 19 (3,16%) szülő. Ők úgy vélik, hogy a digitális eszközök alkalmazására legfeljebb nagycsoportban kerüljön sor, illetve elegendő használni azt az iskolai előkészítőben vagy az iskolában. Néhány válaszadó (8 fő, 0,62%) ellenben azért támogatja, hogy az óvopedagógusok integrálják az info-kommunikációs technológiát a foglalkozásokba, mert annak ismeretére szükség lesz az iskolában.

„...nem szükséges, túl kicsik még hozzá, otthon használhatják annyit, amennyi bőven elég nekik.”

„Még nagyon korai, bőven elég, ha majd az iskolában használják.”

„Nem tartom jónak, az iskolában bőve ráér ezekkel foglalkozni.”

„Nem kell, a hagyományos módszer a fontosabb ebben a korban, elég, ha kamaszként nem lehet leszedni a kütyükről.”

„Nem kell ilyen kiskorú gyereket szerintem megismertetni ezekkel, későbbi időben szükséges.”

„Ma már az élet része, de szerintem még korai, iskolában ráérnének. Inkább diavetítőzzenek, az ma már kuriózum.”

„Szükséges, hiszen az iskolában már késő lesz.”

„Már az iskolában is interaktív táblák vannak, fel kell készülni rá!”

„Szükséges, mert az iskolában már használják, hasznos, ha nagycsoportban elkezdnek vele ismerkedni.”

Elfogadás és elutasítás feltételesen és feltételek nélkül

A szülői attitűdök másik jellemzője a kérdések szempontjából nem értékelhető válaszok kivételével, hogy kött-e a csoportszobai IKT-használat elfogadása/elutasítása kritérium(ok)hoz. Adataink szerint a válaszadók többségének álláspontja feltétel nélküli (7. táblázat). Arányuk az óvopedagógusok tevékenységét illetően 71,86% (952 fő), a gyermekek esetében 84,12% (506 fő). Kisebb hányaduk 26,14% (337 fő), illetve 15,81%-uk (95 fő) valamilyen fontosnak ítélt paraméter(ek)hez kapcsolja digitális média jelenlétének elfogadását. Kettős érzelműek körében nincsenek kritériumfüggő álláspontok.

Feltétel nélkül:

„Nem kell, hogy már az óvodában "beszűküljön".”

„Színesebbé tudják tenni az eszközökkel a foglalkozást.”

„Könnyebben bemutathatók a segédanyagok (ismeretterjesztő filmek stb.).”

„Hagyományos módszerek mellett néha alkalmazható.”

„A kisfiam szereti, de nem értek egyet azzal, hogy sokat okostelefonozzon, számítógépezzen a gyermek.”

„Helyettesítőként semmiképp!!! Kiegészítésnek néha, de nincs rá szükség!”

„Nem kell, elég, ha otthon kikapcsolódásra használják.”

„Nem tartom szükségesnek ebben a korban, kivéve pl. zenehallgatás, ismeretterjesztő film (rövidebb) egy adott témához.”

„Szükségét egy óvodai csoportban nem látom, maximum szemléltetés céljából.”

Feltételek mellett:

„Óvodáskorú gyermek csak szülői felügyelettel használja az IKT-eszközöket, kontroll nélkül egyáltalán ne!”

„Önálló használatra nem javaslok, csakis akkor, ha felügyelet mellett minden gyerek kezébe adnak tabletet.”

„Megkerülhetetlen, jó lenne, ha megfelelő arányban tudnák alkalmazni, akár az oktatása folyamatban is.”

„Ha érdekli a gyerekeket a téma, amiről szó van a vetítés során, akkor az jó dolog.”

„Jó lehet, ésszerű határok között, hiszen az IKT-eszközöknek sok készségfejlesztő hatása lehet.”

„Nincsen rá szükség, hacsak nem egy konkrét feladat megoldásához szükséges az óvodapedagógusnak (felmérés stb.)”

„Alapvetően a hagyományos módszerekre van szükség túlsúlyban, de emellett kis százalékban szerepet kell kapjon az IKT-eszköz is, hiszen ezen eszközök – sajnos – a mai világ alapvető kellékei.”

A kikötések megfogalmazása a pozitív attitűdű szülők körében a gyakoribb (7. táblázat). Arányuk az óvodapedagógusok csoportszobai IKT-használatát illetően 20,64% (266 fő), a gyermekeké esetében 13,38% (81 fő). Az adott eset(ek), feltétel(ek) kivételével történő elutasítások gyakorisága 5,51% (71 fő), illetve 2,33% (14 fő). A vegyes (kettős) attitűdű szülők nem fogalmaztak meg kritériumokat sem a pedagógusok, sem a gyermekek eszközhasználatára vonatkozóan.

A válaszadók 8,77%-a (131 fő) azzal a kikötéssel fogadja el a pedagógusok eszközhasználatát a foglalkozásokon, (1) ha az a hagyományos módszerekkel együtt, azokat kiegészítve történik. Ez az arány a negatív attitűdű szülők körében 1,63%-ban (21 fő). A szimpatizálók körében az óvodapedagógusokra vonatkozó feltételes álláspontok második leggyakoribb eleme a médiatevékenység adott keretek között tartása. (2) A támogatók 7,45% (96 fő), az elutasítók 1,16%-a (15 fő) gondolja, hogy a pedagógusok mértékkel, ne túl nagy gyakorisággal (alkalmanként, időnként, néha, ritkán), (3) és/vagy bizonyos, válaszokban konkrétan megnevezett tevékenységre (szemléltetés, vetítés stb.), (4) adott céllal használjanak IKT-eszközöket. A válaszok gyakran több kritériumot is tartalmaznak.

„A hagyományos módszerek mellett nem ellenzem a használatát.”

„Azt gondolom megkerülhetetlen és kiegészítőként elfogadom.”

„Helyettesíteni nem, max. kiegészíteni lehet a hagyományos módszereket.”

„Nem szükséges és nem jó, de néha megengedhető (nagyon ritkán).”

„A hagyományos módszerek mellett, max. havonta 2-szer, de nem tartom szükségesnek.

„Ritkán, de használhatnák.”

„1-1 videó vagy ismeretterjesztő anyag használata belefér.”

„Olykor-olykor zenehallgatásra alkalmazva.”

„Korlátozott szinten jó lehet, ismeretszerzés új formáját meg kell ismerni.” „Minimális szinten szükségesnek tartom, pl. különböző dolgok szemléltetésére.”

„Néha szükséges, olyan tudományos dolgoknál, ahol nem tudják bemutatni élőben, pl. jegesmedve, busójárás, madarak stb.”

„Hagyományos módszerek mellett, újdonságként, alkalmanként, helyettesítőként szükséges lehet az iskola előkészítésénél.”

„Ritkán, ha mondóka vagy vers tanuláshoz kell, akkor jó.”

„Fontos, hogy a hagyományos módszerek mellett az IKT eszközöket is használják, számos olyan app található rajtuk, amivel fejleszthetik a gyerekeket.”

A gyermekek csoportszobai IKT-használatát a szülők lényegében ugyanazokkal a kikötésekkel, ugyanazon paraméterek kivételével támogatják, mint az óvopedagógusokét, csupán a gyakoriság más. A gyermekek esetében a legtöbben a közvetítést (mediálást) tartják fontosnak mind a negatív, mind a pozitív attitűdek körében. A megkérdezettek 2,83% (5 fő), illetve 3,49%-a (53 fő) a gondolja, hogy gyermekek digitális eszközökhöz való hozzáférése csak kontrollált körülmények között, felügyelet mellett, limitált képernyőidővel és szűrt tartalommal megengedhető.

„Ebben a korban nem javaslom az önálló használatot, az eseti felügyelet melletti használatot támogatom.”

„Óvodáskorú gyermek csak szülői felügyelettel használja az IKT-eszközöket, kontroll nélkül egyáltalán ne!”

„Szigorú korlátozással működik és még hasznos is lehet.”

„Javaslom, de szigorúan irányított formában.”

„Jó dolog, hogy ismerkednek vele a gyerekek, de én azért nem túl sűrűn használnám, mert nagyon hozzászoknak.”

Három (0,50%), a gyermekek óvodai médiatevékenységével nem szimpatizáló válaszadó szerint a kontrollálás a szülő feladata. Két, az IKT-t elfogadó szülő pedig úgy gondolja, hogy a gyermekek csak akkor használjanak infokommunikációs technológiát az óvodában, ha az nincs otthon, illetve nem fér hozzá.

„Óvodáskorú gyermek csak szülői felügyelettel használja az IKT-eszközöket, kontroll nélkül egyáltalán ne!”

„Esetlegesen hátrányos helyzetű gyerekeknél látom értelmét, ha nem ismeri meg ezeket, egyszerűen lemarad, a világ elmegy mellette.”

„Lehetséges lehet olyan gyermekek esetében, akik otthon nem tudnak ilyen eszközök közelébe kerülni.”

Nem jellemző, de a gyermekek csoportszobai IKT-tevékenységére vonatkozó válaszokban is megtalálhatók annak tartalmára vonatkozó kikötések. Arányuk a negatív attitűdű válaszadók körében 0,50% (3 fő), a pozitív attitűdűek körében 0,22% (2 fő). Van szülő (1 fő, 0,17%) aki az óvopedagógusra bízta, hogy ad-e a gyermekek kezébe a digitális eszközöket („Az óvodapedagógus módszertanától és személyiségétől függ – ha természetesen tudja használni, akkor lehet (beillesztve napi tevékenységek közé, úgy, hogy ne legyen öncélú.)”).

„Mindig felügyelet mellett engedném és csak korlátozott tartalommal és időben használják.”

„Megfelelő kontroll mellett tudom csak elképzelni nagycsoportban.”

„Komoly szülői felügyelet mellett, időkorlátok között mese nézésre vagy nyelvtanulásra.”

„Szemléltető eszközként tartom jónak, a gyerekeknek nem kell használni a foglalkozásokon.”

„Csak pedagógus felügyelete mellett van értelme oktatási célzattal.”

A válaszok töredékében kritériumként szerepel az alkalmazás ideje, időszaka, terjedelme is. Néhány szülő az oktatás/képzés egy adott szakaszához kapcsolja a gyermekek óvodai IKT-használatát. A szimpatizálók (1,33% 16 fő) és az azt ellenzők (0,17% 1 fő) egyaránt úgy gondolják, hogy a gyermekek médiatevékenységére legfeljebb nagycsoportban, az iskolára való felkészítéskor, illetve az iskolában van szükség.

„Érzelmi fejlesztéshez kerülném ezek óvodai használatát, kivéve nagycsoportban (iskola előtt).”

„Nagycsoportos korban szerintem jó, ha használják az óvodapedagógusok az eszközt tanítási célzattal.”

„Kell, nagycsoportban, hogy lekössék a figyelmüket.”

„Ellenőrzött körülmények között hasznos lehet, hiszen otthon is találkozhatnak vele, de inkább kisiskolás korban tartom hasznosnak.”

Az említetteken kívül egy-egy válaszban mindkét kérdés esetében megjelenik az *óvodapedagógus személye* mind a válaszadó álláspontjának indoklásában, mind az elfogadás feltételeként, valamint az elutasítás kivételként. A pedagógus IKT-tevékenységét néhány szülő azért fogadja el, mert az segíti, valamint akkor támogatja, ha az segíti az óvodapedagógus munkáját, illetve, amennyiben csak adminisztrációra használja. A kikötések között szerepel még, hogy csak a pedagógus használja, továbbá, ha csak IKT-eszközzel tudja elvégezni az előírt feladatot (pl. a felmérés, a szemléltetés csak azzal lehetséges). Két szülő ugyanezen esetek kivételével utasítja el a pedagógus csoportszobai médiatevékenységét. Van, aki a pedagógus személyiségétől, megítélésétől teszi függővé a digitális technológia alkalmazását.

Indok:

„kell, az óvónőnek is könnyebb.”

„jó, az óvónőt is segítheti egyéb akadályok leküzdésében (pl. rossz idő esetén a képernyőn prezentál, fizikailag távoli dolgok bemutatása).”

„az óvodapedagógusok munkáját megkönnyítheti, szélesebb eszköztárat ad nekik.”

„Nem szükséges, jól végzik a dolgukat.”

Feltétel:

„Nincs rá szükség, hacsak nem egy konkrét feladat megoldásához szükséges az óvodapedagógusnak (felmérés, stb.)”

„Ha az óvónő használja, mert így megkönnyíti a munkáját, az nem zavar, de a gyerekeknek szerintem nem kellene használni.”

„Igen kell, de csak, hogy a pedagógus munkáját segítse, ötletelésére.”

Pedagógusra bízta:

„Óvónők talán jobban látják ennek szükségességét, de szerintem hanyagolható.”

„Ha az óvónők, óvodapedagógusok támogatják ezek használatát, természetesen elfogadom.”

ha az óvónőnek segítség a napi felkészülésben, pl. zene lejátszása, képek, kis videók, akkor fontos lehet

„... óvodapedagógus módszertanától és személyiségétől függ – ha természetesen tudja használni, akkor lehet (beillesztve napi tevékenységek közé, úgy hogy ne legyen öncélú)”

Diskusszió

Az elmúlt években megnőtt az infokommunikációs technológiára kora- és kisgyermekkorban családi és óvodai környezetben fókuszáló kutatások száma. A vizsgálatok többsége jellemzően egy-egy IKT-eszköz vagy tartalom használatára (Lauricella, Wartella & Rideout, 2015; Marsh et al., 2017; Livingstone, Mascheroni & Staksrud, 2018; Dardanou, Unstad, Brito, Dias, Fotakopoulou, Sakata, & O'Connor, 2020), a szülők közvetítő viselkedésére (Shin & Li, 2017; Durak & Kaygin, 2020) és esetenként a gyermekeik IKT-használatával kapcsolatos érzéseire, percepcióira irányul (Brito & Ramos, 2016; Jabbar, Al-Shboul, Tannous, Banat, & Aldreabi, 2019). A célterületek közül hiányoznak a szülők óvodai IKT-eszközhasználatával kapcsolatos nézetei a technológiával támogatott óvodai képességfejlesztésről, fejlődéskövetésről. Alig van tudásunk arról, milyen szerepe van az intézmények IKT-eszközhasználatának az óvodaválasztásban, hogyan vélekednek a szülők az óvodapedagógusok és gyermekek csoportszobai médiatevékenységéről. Munkánkban ezeket a témaköröket elemeztük.

Jelen kutatás adatai azt mutatják, hogy csekély arányban játszik szerepet az óvodaválasztásban a csoportszoba digitális eszközökkel való ellátottsága, valamint a gyermekek és/vagy az óvodapedagógusok csoportszobai IKT-használatára, annak ellenére, hogy a megkérdezettek több mint 80%-a szerint a digitális technológiának pozitív hatásai vannak a gyermekek fejlődésére (B. Németh et al., 2021). Elemzésünk alapján úgy tűnik, hogy a gyermekek makro-, mezo- és mikrokörnyezetének erőteljes technológizálódása az eltelt közel két évtizedben nem változtatott a szülők óvodaválasztási szokásain. A számítógépes foglalkozás a korábbi óvodai kutatások-

ban (Török, 2004, 2007) is a szülők által felállított fontossági sor végén szerepelt az óvodaválasztásban. Adataink szerint a számítógépes foglalkozáskínálat, az IKT-eszközökkel való ellátottság nem teszi vonzóbbá az óvodákat a szülők számára, nem mérvadó az óvoda felszereltsége, hogy a foglalkozásokon a pedagógus vagy a gyerekek használják-e info-kommunikációs eszközöket.

A szülők – függetlenül gyermekük életkorától – hasonlóan gondolkodnak arról, hogy mikor lenne érdemes bevezetni az IKT-t az óvodáskorúak intézményes nevelésébe. A válaszadók több mint fele IKT-mentes környezetként szeretné megtartani az óvodát gyermeke számára. A támogatók többsége mindhárom csoportban az érettebb korosztályt, a nagycsoportosok körét jelölte meg mint a digitális pedagógia potenciális célcsoportját.

Adataink azt is megmutatták, hogy a szülők nagyobb arányban elutasítók, mint elfogadók a csoportszobai médiatevékenységgel szemben, támogatóbbak az óvodapedagógusok IKT-használatában, mint a gyermekekéiben. Különös adalék e képernyő-neurózishoz, hogy a válaszadók csupán közel egyenegyedének van érvényes információja arról, hogy használják-e IKT-eszközöket gyermekei csoportszobai tevékenységeiben.

Érdekes mozzanat az adatsorban, hogy az elutasítók tábora jelentősen kisebb (valamivel több mint 50%), amikor az IKT konkrét célú, fejlesztést támogató eszközként való használatról (gyermekek fejlesztése és nyomon követése) kértünk véleményeket. A pro-kontra tábor közel fele-fele arányban képviselteti magát (egyáltalán nem vagy nem értett egyet a digitális médiumon keresztül történő követéssel 55,25%, fejlesztéssel 56,51%). Érdekességként jegyezzük meg, hogy itt nem jelent meg a mintázat, miszerint minél idősebb a gyermek, annál megengedőbb a szülő a használattal kapcsolatban e vonatkozásban. Érdemes lehet annak megmutatása, kirajzolódik-e változás a szülői nézetekben gyermekük életkorának előrehaladtával tágabb időintervallumban vizsgálva a problémát. Ehhez viszonyítási pontként szolgálhatnak a 0-3 éves korcsoportra vonatkozó kutatási eredmények, mivel ebben korosztályban az eszközhasználat pozitív oldalai még korlátozottabban jelenhetnek meg, mint az óvodáskorúak körében.

A nyílt végű kérdések válaszelemzése – korábbi kutatásunkhoz hasonlóan (B. Németh et al., 2021) – azt mutatja, hogy a szülők néhány kivétellel (pl. dal, mondókák, képek nézegetése) jobbnak, fontosabbnak, helyénvalóbbnak tartják a hagyományos, IKT-től mentes játékokat, tevékenységeket óvodai kontextusban is. Fontos megemlíteni, hogy a válaszok árnyalt és összetett szülői megközelítéseket mutatnak, a megfogalmazott álláspontokban a feltételes és a feltétel nélküli elfogadás és elutasítás is jelen van. A megkérdezettek többsége nem, vagy bizonyos kitételekkel tartja szükségesnek, csak korlátozottan támogatja a csoportszobai IKT-használatot. Az elemzések alapján úgy tűnik, hogy az IKT csoportszobai elutasításának hátterében részben a gyermekek otthoni digitális médiaterhelése/médiakitettsége, részben az óvoda óvó-védő funkciójának preferenciája áll.

Tudtuk (B. Németh, et al., 2021), hogy a szülők igyekeznek kontrollálni, bizonyos keretek között tartani a digitális eszközök használatát, és vannak szülők, akik amennyire lehetséges, próbálják kizárni azt gyermekük életéből. Adataink szerint ez a „kapuőr” attitűd tetten érhető az óvodával szembeni elvárásokban is. Gyakori a gyermekek csoportszobai IKT-használatának elutasítása. Egyes vélemények szerint a család feladata bevezetni a gyermekeket a digitális média világába, és a szülő maga akarja azt megtenni és kontrollálni. Az óvodapedagógusok esetében elfogadóbbak a szülők, de arra vonatkozóan is megfogalmazznak feltételeket, kontextushoz kötik (pl. szemléltetés, vagy ha a feladat másképpen nem megoldható).

Kutatásunk jelentősége elvitathatalan amiatt, hogy egy nagyváros mint kultúrahordozó egység összes önkormányzati fenntartású óvodájába járó gyermek szüleinek 47%-a megválaszolta kérdőívünket, a nyílt végű kérdések lehetővé tették a szülők percepcióinak átfogó feltárását, strukturálását. A minta elemszámának (N=1881) köszönhetően jelentős mennyiségű (ugyanakkor rövid, felsorolásokat tartalmazó) szöveggel kellett dolgoznunk, amely az értékelők számára nehezen áttekinthetőnek bizonyult. Ez a kódolás jelentős mértékű au-

tomatizálásra készített bennünket, a gépi kódolást egy saját fejlesztésű excel-makro segítségével végeztünk. A gépi kódolást technikailag egy kutató, az osztályozást, a kódszótár kialakítását két kutató végezte. A választott eljárás validitási kérdéseket vethet fel. Az általunk alkalmazott módszer egyik hátránya, hogy az általunk használt kategóriarendszer hatással lehet vizsgálatunk eredményeire. Tisztában vagyunk azzal, hogy a gépi kódolás leegyszerűsítéssel jár, a következtetések pontatlansága nem kizárható. Adatbázisunk ugyanakkor számos kutatási probléma megválaszolását segítheti. Kutatásunk további irányát kell, hogy képezze az egyes részminták válaszaiban megjelenő különbségek megmutatása. Jelen tanulmányban nem elemeztük a szülők iskolai végzettsége szerint képzett részminták válasza közötti eltéréseket, amelyek a szakirodalom alapján (Hódi et al., 2019, Farkas et al., 2021) releváns eredményeket hozhatnak. És nem hasonlítottuk össze a nyílt végű kérdések feldolgozása során a különböző életkorú gyerekekre vonatkozóan adott szülői válaszokat sem.

A feldolgozott válaszok összességükben azt sugallják, hogy a szülő-óvoda kommunikációból hiányoznak a csoportfoglalkozások tartalmát érintő, módszereiről és eszközeiről szóló témák. Az általános (Kérem, fejtse ki véleményét az óvodapedagógusok/a gyermekek óvodai IKT-eszközhasználatáról!) és a speciális forgatókönyv alapú (Mennyire ért egyet az óvodáskorú gyermekek IKT-eszközökkel történő nyomon követésével és fejlesztésével?) kérdések eredményei közötti különbség arra enged következtetni, hogy a szülőknek változó, esetenként igen eltérő elképzelései vannak az óvodai digitális médiát alkalmazó foglalkozásokról (az IKT integrálásának lehetőségeiről, a tartalom szűréséről, a kutatásalapú online mérőeszközök elérhetőségéről, előnyeiről stb.). Ez komoly üzenet az óvodapedagógusok számára. Mivel az óvoda csak a szülőkkel együttműködve, a szülők mediációjával összhangban lehet sikeres az IKT csoportszobai alkalmazásában, hasznosak lehetnek a szülőkkel folytatott eszmecsereik. Elképzelhető az is, hogy véleményformáló erővel bírnának a szakmai magyarázattal támogatott bemutató foglalkozások is.

Irodalom

1. Amukune, S., Barrett, C. K., & Józsa, K. (2022). Game-Based Assessment of School Readiness Domains of 3-8-year-old-children: A Scoping Review. *Journal of New Approaches in Educational Research*, 11(1), 146–166. <https://doi.org/10.7821/naer.2022.1.741>
2. B. Németh, M., Juhász, F., Hódi, Á., & Tóth, E. (2019). IKT-eszközök használata óvodás korban – egy szülői kérdőív nyílt végű tételének kódolása EKOD-makrócsomaggal. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 7(2–3), 170–186. <https://doi.org/10.31074/201923170186>
3. B. Németh, M., Hódi, Á., Juhász, F., Sárik, A., & Tóth, E. (2021). Szülők véleménye az óvodáskorú gyermekek IKT-eszköz használatának negatív és pozitív hatásairól. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 9(1), 8–38. <https://10.31074/gyntf.2021.1.8.38>
4. Bakó, M., & Ráb, T. (2009). Számítógép-használat óvodáskorban. *Iskolakultúra*, 19 (11), 89–101.
5. Barreto, S., & Adams, S.K. (2011). *Digital technology and youth: A developmental approach*. *Brown University Child & Adolescent Behavior Letter*, 27(6), 1–6.
6. Brito, R., & Dias, P. (2016). The tablet is my BFF': Practices and perceptions of children under 8 years old and their families. In Í. Pereira, A. Ramos, & J. Marsh (Eds.), *The Digital Literacy and Multimodal Practices of Young Children: Engaging with Emergent* (pp. 35–42). Braga: Centro de Investigação em Educação (CIEEd) /Research Centre on Education Instituto de Educação, Universidade do Minho.
7. Brito, R., & Ramos, A. (2016). Online practices of children under 6: a grounded theory study. In Í. Pereira, A. Ramos, & J. Marsh (Eds.), *The Digital Literacy and Multimodal Practices of Young Children: Engaging with Emergent* (pp. 43–50). Braga: Centro de Investigação em Educação (CIEEd) /Research Centre on Education Instituto de Educação, Universidade do Minho.
8. Charmaz, K. (2003). Grounded theory: Objectivist and constructivist methods. In Denzin, N. K. & Lincoln Y. S. (Eds.). *Strategies of Qualitative Inquiry* (pp. 249–291). Sage Publications.

9. Chatel, G.,R. (2005). Computers use in preschool: Trixie gets a screen name. *New England Reading Association Journal*, 41(2), 49–52.
10. Chaudron, S., Beutel, M.E, Černikova, M., Navarette, V.D., Dreier, M., Fletcher-Watson, B., Heikkilä A.S., Kontríková, V., Korkeamäki, R.L., Livingstone, S., Marsh, J., Mascheroni, G., Micheli, M., Milesi, D., Müller, K.W. , Myllylä-Nygård, T., Niska, M., Olkina, O., Ottovordemgentschenfelde, S., Plowman, L., Ribbens, W., Richardson, J., Schaack C., Shlyapnikov, V., Šmahel D., Soldatova, G., & Wölfling, K. (2015) *Young Children (0-8) and digital technology: A qualitative exploratory study across seven countries*. EU report Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2788/00749>
11. Chaudron, S., Di Gioia, R., & Gemo, M. (2018). *Young children (0-8) and digital technology, a qualitative study across Europe*; EUR 29070; <https://doi.org/10.2760/294383>
12. Csapó, B. & Molnár, G. (2019). Online Diagnostic Assessment in Support of Personalized Teaching and Learning: The eDia System. *Frontiers in Psychology*, 10: 1522. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01522>
13. Dardanou, M., Unstad, T., Brito, R., Dias, P., Fotakopoulou, O., Sakata, Y., & O'Connor, J. (2020). Use of touchscreen technology by 0–3-yearold children: Parents' practices and perspectives in Norway, Portugal and Japan. *Journal of Early Childhood Literacy*, 20(3), 551–573. <https://doi.org/10.1177/1468798420938445>
14. Donoso, V. & Ribbens, W. (2014). *Young children (0–8) and digital technology. A qualitative exploratory study – National report – Belgium, ICRI/CIR – KU Leuven*.
15. DOS (2016). A Kormány által 1536/2016. (X. 13.) Korm. határozattal elfogadott Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája
Retrieved from <https://digitalisjoletprogram.hu/hu/tartalom/dos-magyarország-digitalis-oktatasi-strategiaja> (2022. 04. 01.)
16. Durak, A. & Kaygin, H. (2020). Parental mediation of young children's internet use: Adaptation of parental mediation scale and review of parental mediation based on the demographic variables and digital data security awareness. *Education and Information Technologies*, 25, 2275–2296. <https://doi.org/10.1007/s10639-019-10079-1>
17. Farkas, P., Schreindorfer, L. A., Szabó, G., Varga, Gy. & Rausch, A. (2022). Digitális eszközhasználati szokások vizsgálata bölcsődés gyermekek és családjaik körében – Szülők kikérdezése a pandémia idején. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 9(2), 354–377. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2021.2.354.377>
18. Fáyné Dombi, A., Hódi, Á., & Kiss, R. M. (2016). IKT az óvodában: kihívások és lehetőségek. *Magyar Pedagógia*, 116(1), 91–117. <https://doi.org/10.17670/MPed.2016.1.91>
19. Hatházi, K. (2012). Szülőnek lenni, szülőként látni, szülőként érezni.... *Óvodai Nevelés*, 65(5), 9–11.
20. Hódi, Á., Tóth, E., B. Németh, M., & Fáyné Dombi, A. (2019). Óvodások IKT-használata otthon – szülői minta és szerepvállalás. *Neveléstudomány: Oktatás, Kutatás, Innováció*, 7(2), 22–41.
21. Holloway, D., Green, L., & Livingstone, S. (2013). *Zero to eight: Young children and their internet use*. LSE, London: EU Kids Online. Retrieved from http://eprints.lse.ac.uk/52630/1/Zero_to_eight.pdf (2022. 03. 17.)
22. Jabbar, S., Al-Shboul, M., Tannous, A., Banat, S. & Aldreabi, H. (2019). Young Children's Use of Technological Devices: Parents' Views. *Modern Applied Science*, 13(2), 66–80. <https://doi.org/10.5539/mas.v13n2p66>
- Kenney, E.L., & Gortmaker, S.L. (2016). United States Adolescents' Television, Computer, Videogame, Smartphone, and Tablet Use: Associations with Sugary Drinks, Sleep, Physical Activity, and Obesity. *The Journal of pediatrics* 182, 144–149. <https://10.1016/j.jpeds.2016.11.015>
23. Knowland, V & Formby, S. (2016). *The Use of Technology to Support Literacy in the Early Years*. London: National Literacy Trust.
24. Koscsóné Kolkopf, J. & Kiss, H. (2020). „Digitális Honfoglalás” avagy 0-3 évesek a digitális világban. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 8(2), 202–218. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2020.2.202.218>

25. Kovács, Gy. & Bakosi, É. (2004). *Óvodapedagógia I.* Kiadó: Kovácsné dr. Bakosi Éva Debrecen. ISBN: 963 430 924 0.
<http://docplayer.hu/170863392-Kovacs-gyorgy-bakosi-eva-ovodapedagogia-i.html> (2021. 12. 11.)
26. Kucirkova, N. (2011). Digitalised early years– Where next? *New Voices*, 24(12), 938–940.
27. Kucirkova, N., & Littleton, K. (2016). The digital reading habits of children: A National survey of parents' perceptions of and practices in relation to children's reading for pleasure with print and digital books, Book Trust. Retrieved from: <https://www.booktrust.org.uk/news-and-blogs/news/1371> (2021. 12. 11.)
28. Lauricella, A.R., Wartella, E., & Rideout, V.J. (2015). Young children's screen time: The complex role of parent and child factors. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 36, 11–17.
<https://doi.org/10.1016/j.appdev.2014.12.001>
29. Lips, M., Eppel, E., McRae, H., Starkey, L., Sylvester, A., Parore, P., & Barlow, L. (2017). *Understanding children's use and experience with digital technologies*. Final research report. Retrieved from file:///C:/Users/cagermano/Downloads/Final%20research%20report[5787].pdf (2022. 02. 06.)
30. Livingstone, S., Mascheroni, G., Staksrud, E. (2018). European research on children's internet use: assessing the past and anticipating the future. *New Media and Society*, 20(3), 1103–1122,
<https://doi.org/10.1177/14614448166855930>
31. Marsh, J., Mascheroni, G., Carrington, V., Árnadóttir, H., Brito, R., Dias, P., & Trueltzsch-Wijnen, C. (2017). *The Online and Offline Digital Literacy Practices of Young Children: A review of the literature*. Retrieved from
<http://digilitey.eu/wp-content/uploads/2017/01/WG4-LR-jan-2017.pdf> (2022. 06. 03.)
32. Molnár, G. & Csapó, B. (2019). A tanulók differenciált fejlesztésének támogatása: az eDia és eLea alkalmazását megalapozó kutatómunka eredményei. XIX. Országos Neveléstudományi Konferencia, Pécs. november 7–9. p. 485.
33. Nagy, J., Józsa, K., Vidákovich, T., & Fazekasné Fenyvesi, M. (2004): *DIFER Programcsomag: Diagnosztikus fejlődésvizsgáló és kritériumorientált fejlesztő rendszer 4–8 évesek számára*. Mozaik Kiadó.
34. Nikolopoulou, K., Gialamas, V. & Batsuata, M. (2010). Young children's access to and use of ICT at home. *Review of Science, Mathematics and ICT Education*, 4(1), 25–40.
<https://doi.org/10.26220/rev.133>
35. NMHH (Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, 2018). A hároméven aluli gyermekek médiahasználati szokásai. Retrieved from http://nmhh.hu/dokumentum/195599/3_even_aluliak_mediahasznalata.pdf (2021. 06. 03.)
36. O'Connor, J., & Fotakopolou, O. (2016). A threat to childhood innocence or the future of learning? Parents' perspectives on the use of touch-screen technology by 0–3 year-olds in the UK. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 17(2), 235–247.
<https://doi.org/10.1177/1463949116647290>
37. Papadakis, S., Zaranis, N. & Kalogiannakis, M. (2019). Parental involvement and attitudes towards young Greek children's mobile usage. *International Journal of Child-Computer Interaction*, 22, p. 100144.
<https://doi.org/10.1016/j.ijcci.2019.100144>
38. Plowman, L., & McPake, J. (2013). Seven myths about young children and technology. *Childhood Education*, 89(1), 27–33. DOI: <https://doi.org/10.1080/00094056.2013.757490>
39. Plowman, L., McPake, J., & Stephen, C. (2010). The technologisation of childhood? Young children and technology in the home. *Children and Society*, 24(1), 63–74.
40. Porkolábné dr. Balogh, K. (2009). A „fejlettségmérő lapok” óvodai alkalmazása. In: Martonné Tamás, M. (Ed.), *Fejlesztőpedagógia* (pp. 293–311). ELTE Eötvös Kiadó.
41. Prazsák, G. (2004). *A Brunszvik Teréz óvodai számítógépes program fogadtatása*. Budapest: NHIT. Retrieved from <https://adoc.pub/a-brunszvik-terez-ovodai-szamitogepes-program-fogadtatasa-20.html> 2022. 03. 16.

42. Prazsák, G. (2005). *A Brunsvík Teréz óvodai számítógépes program első éve, 2005 október*. Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács Irodája, <https://docplayer.hu/8771340-A-brunsvik-terez-ovodai-szamitogepes-program-elso-eve-2005-oktober.html>
43. Rausch, A. & Pásztor, A. (2021). Mobil eszközök az óvodában: A digitális technológiával támogatott értékelés és fejlesztés lehetőségei. *Neveléstudomány: Oktatás – Kutatás – Innováció*, 9(2), 5–17. <https://doi.org/10.21549/NTNY.33.2021.2.1>
44. Rideout, V.J., & Hamel, E. (2006). *The Media Family: Electronic Media in the Lives of Infants, Toddlers, Preschoolers, and Their Parents*. Menlo Park, CA: Kaiser Family Foundation.
45. Seo, H. & Lee, C. S. (2017). Emotion Matters: What Happens Between Young Children and Parents in a Touchscreen World *International Journal of Communication* 11, 561–580. <https://doi.org/1932-8036/20170005>
46. Shin, W. & Li, B. (2017). Parental mediation of children's digital technology use in Singapore. *Journal of Children and Media*, 11 (1), 1–19. <https://doi.org/10.1080/17482798.2016.1203807>
47. Strauss, A. & Corbin, J. (1994). Grounded theory methodology: An overview. In Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 273–285). Sage Publication.
48. Szilágyiné Szemkeő, J. (2008). Óvodások és kisiskolások szüleinek intézményválasztási motivációi. *Új Pedagógiai Szemle*, 58(2), 51–60.
49. Tomopoulos, S., Dreyer, B. P., Berkule, S., Fierman, A. H., Brockmeyer, C., & Mendelsohn, Al. (2010). Infant Media Exposure and Toddler Development. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 164(12), 1105–1111. <https://doi.org/10.1001/archpediatrics.2010.235>.
50. Tóth, A. (2015). Szülőket kérdeztünk... Mi alapján választanak óvodát a gyermeküknek? *Új Köznevelés*, 71. 25–27.
51. Török, B. (2003). Számítógép-használat óvodáskorban. Az országos szülővizsgálat eredményei alapján. Retrieved from <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=iii-Torok> (2022. 05. 25.)
52. Török, B. (2004). *A gyermeküket óvodáztató szülők körében végzett országos felmérés eredményei*. Felsőoktatási Kutatóintézet, Kutatás Közben sorozat No. 261.
53. Török, B. (2005). Óvodák és szülők – vonzások és választások. *Educatio*, 13(4), 787–804.
54. Török, B. (2007). Az óvodai csoportszobai számítógépek. *Iskolakultúra*, 17(4), 115–126.
55. Török, B. (Ed 2015). *Változások az óvodarendszerben*. Véleménykutatások eredményei (2014/15). Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest.
56. Turcsányiné Szabó, M. (2004). Számítógépet az ovisoknak. *Új Pedagógiai Szemle*, 8(1), 87–98.
57. 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról. Retrieved from <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200020.emm> (2022. 03. 03.)
58. 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről. Retrieved from <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv> (2022. 03. 03.)
59. 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=a1200363.kor&targetdate=&printTitle=363/2012.+%28XII.+17.%29+Korm.+rendelet> (2022. 03. 03.)

ICT in kindergartens – parents' views about ICT use in classroom activities, in children's measurement and assessment and the role of ICT in their choice of institution

The use of ICT by kindergarten-aged children at home and in kindergarten settings is gaining more and more emphasis in international scientific research. Studies aim not only to describe the phenomenon but also to examine the indirect and direct effects on children's everyday life and development and the tools and methodology of institutional education. However, we know little about these issues in a domestic context. Therefore, our research conducted by interviewing parents of kindergarten-aged children in a large city (Hódi et al., 2019) sought to gain a detailed insight into the ICT use habits of kindergarteners and their parents' opinions about it. In the present study, we present parents' views on the use of ICT by kindergarten teachers, examine the role of institutional ICT use practices in kindergarten choice, and to what extent parents support their children's development and assessment by means of ICT. Our results show that more than half of the parents have a negative attitude towards teachers' ICT use, and three-quarters dislike the idea of children's ICT use in kindergarten. Parents explained the reason for the rejection or support, and many can only accept the use of ICT tools by both teachers and children conditionally, most often in terms of time, activity characteristics, content and methods. According to our results, the role of institutional ICT use in kindergarten choice is marginal. Only a small ratio of parents considers the presence and use of ICT tools. A significant proportion of parents (44.7%) accept ICT as a suitable tool for monitoring their children's development. A similar proportion (43.7%) supports children's technology-assisted skill development. Our results can contribute to approximating the values and views of parents, kindergarten teachers, and kindergartens, and to developing forward-looking dialogues.

Keywords: parents' views, attitudes, ICT, kindergarten, institution choice